

חווית השימוש בסיפורים חברתיים שנוצרו על-ידי בינה מלאכותית (AI)

ככלי התערבות התנהגותי אצל ילדים בזמן משבר / נחמה זקלס.

תקציר

המחקר הנוכחי בחן את שילובה של בינה מלאכותית (AI) בהתערבויות חינוכיות-טיפוליות, תוך התמקדות בחוויית השימוש בסיפורים חברתיים שנוצרו באמצעות AI בקרב מורים ומטפלים בזמן משבר. תחום זה זוכה לתשומת לב מחקרית גוברת לאור ההתפתחות המהירה של טכנולוגיות AI והפוטנציאל שלהן לסייע בתחומי החינוך והטיפול. בהקשר הישראלי, המחקר מקבל משנה תוקף לאור המצב הביטחוני המתמשך והצורך בכלים יעילים להתמודדות עם מצבי משבר.

הרקע התיאורטי של המחקר סוקר שלושה תחומים מרכזיים: ראשית, נבחנה השפעת AI ועמדות כלפיה, כאשר הספרות המחקרית מצביעה על מגמה מעורבת - מחד גיסא, הכרה ביעילות וביתרונות של AI, ומאידך גיסא, העדפה לאינטראקציה אנושית בהקשרים מסוימים. שנית, נסקר תפקיד AI בתחומי הטיפול והחינוך, תוך התמקדות בפוטנציאל וביתרונות של שילוב טכנולוגיות אלו בעבודה החינוכית-טיפולית. שלישית, נבחנה יעילות הסיפור החברתי ככלי התערבות, בפרט בזמני משבר, על בסיס מחקרים המצביעים על תרומתו בהפחתת התנהגויות מאתגרות וקידום התנהגויות מותאמות חברתית.

המחקר נערך במתודולוגיה כמותית וכלל סקר מקוון בקרב 227 נשות חינוך וטיפול. כל המשתתפות היו נשים, כאשר הגיל הממוצע עמד על 41.6 שנים (סטיית תקן 10.5). המשתתפות חולקו אקראית לארבע קבוצות על פי שני משתנים: מקור הסיפור (AI לעומת אשת מקצוע) ומטרתו (הפחתת התנהגות לא מותאמת לעומת קידום התנהגות מותאמת אצל ילדים בזמני משבר). תהליך הדגימה שילב דגימת מתנדבות ודגימת כדור שלג.

כלי המחקר כללו סולם חווית שימוש המבוסס על Usage Rating Profile-Intervention, אשר שימש כמשתנה התלוי במחקר. בנוסף, פותח שאלון ייעודי להערכת השפעת המצב הביטחוני על עבודת המשתתפות, אשר הראה מהימנות טובה. הסקר המקוון כלל ארבע גרסאות שונות, כל אחת עם סיפור חברתי בווריאציה שונה.

הממצאים העיקריים של המחקר הצביעו על אינטראקציה מובהקת בין מקור הסיפור למטרתו כמשפיעה על חוויית השימוש. נמצא כי כאשר מטרת הסיפור הייתה הפחתת התנהגות, סיפורים שנוצרו על-ידי אנשי מקצוע נחו כטובים יותר. לעומת זאת, כאשר מטרת הסיפור הייתה הגברת התנהגות חיובית, סיפורים שנוצרו על-ידי AI נחו כטובים יותר.

ממצא חשוב נוסף הוא הקשר החיובי המובהק שנמצא בין תפיסת השפעת המצב הביטחוני לבין חוויית השימוש ומקובלות הכלי. משמעות ממצא זה היא שככל שהמטפלות והמורות חשו שהמצב הביטחוני משפיע יותר על עבודתן, כך חוויית השימוש בסיפורים חברתיים, ובפרט תפיסת המקובלות של הכלי, היו חיוביות יותר. כמו כן נמצא קשר חיובי בין הגיל, והוותק המקצועי של מורות ומטפלות לבין מידת השפעת המצב הביטחוני על עבודתן.

נמצאו הבדלים מובהקים בהשפעת המצב הביטחוני על עבודתן של מורות ומטפלות בין קבוצות שונות של משתתפות. הממצאים הצביעו על הבדלים בהתאם לרמת ההשכלה, כאשר בעלות תואר שני דיווחו על השפעה משמעותית יותר של המצב הביטחוני בהשוואה לבעלות תואר ראשון. בנוסף, נמצא הבדל מובהק בין נשות חינוך לנשות טיפול, כאשר נשות החינוך דיווחו על השפעה גבוהה יותר של המצב הביטחוני על עבודתן. כמו כן נמצא הבדל בהתאם לסטטוס גיאוגרפי-ביטחוני, כאשר מורות באזורי עימות עם מספר אזעקות רב דיווחו על השפעה גדולה יותר של המצב הביטחוני על עבודתן מאשר מורות ומטפלות המתגוררות באזורים אחרים בארץ בהם מתקיימת שגרה באופן יחסי לאזורי עימות.

באשר לחוויית השימוש בסיפורים חברתיים נמצאו הבדלים משמעותיים בהתאם לגיל אוכלוסיית היעד. עובדות עם ילדים צעירים דיווחו על חוויית משתמש טובה יותר באופן מובהק בהשוואה לעובדות עם נוער או עם אוכלוסייה מעורבת. ממצא זה תואם למחקרים קודמים המצביעים על יעילות גבוהה יותר של סיפורים חברתיים עבור ילדים צעירים. כמו כן נמצאו הבדלים בהתאם לסטטוס גיאוגרפי-ביטחוני, כאשר חוויית השימוש של מורות ומטפלות מאזורי עימות הייתה טובה יותר מאשר מורות ומטפלות מאזורי שגרה. ממצא זה עשוי להיות מוסבר בהתאם להבדלים בתפיסת השפעת המצב הביטחוני לפי סטטוס גיאוגרפי-ביטחוני, ובהתאם לקשר החיובי המובהק שנמצא בין השפעת המצב הביטחוני לבין חוויית השימוש.

המסקנות העיקריות של המחקר מצביעות על הפוטנציאל המשמעותי של AI ככלי יעיל ליצירת סיפורים חברתיים בזמני משבר, במיוחד כאשר מטרת ההתערבות היא קידום התנהגויות חיוביות. עם זאת, המחקר מדגיש את החשיבות של שילוב מושכל בין התערבות מבוססת-AI להתערבות אנושית, תוך התחשבות במשתנים כמו גיל הילדים, מטרת ההתערבות והרקע המקצועי של המשתמשים.

המחקר תורם להבנת האופן שבו ניתן לשלב טכנולוגיות AI בעבודה חינוכית-טיפולית, במיוחד בהקשר של מצבי משבר. יחד עם זאת, יש לציין מספר מגבלות למחקר, כולל גודל מדגם מוגבל, התמקדות בחוויית המשתמש ולא ביעילות הסיפורים בפועל, ומספר מועט של דוגמאות סיפורים. מומלץ כי מחקרים עתידיים יבחנו את יעילות הסיפורים בפועל, יערכו השוואה מקיפה יותר בין AI לאנשי מקצוע, ויבחנו את השפעת ההכשרה על תפיסות כלפי AI בהקשר החינוכי-טיפולי.

מס' מערכת 9927075098805776